

Μόνο η συνείδηση

Αν και ήταν ένα μαγικό ταξίδι στον χρόνο, «με στοίχειωσε το Ξύλινο Τείχος», λέει η **Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου** για το... προφητικό μυθιστόρημα που έγραψε για τους νέους, αφού «ο ανθρώπινος πυρήνας είναι ίδιος σε όλους τους καιρούς»

ΣΥΝΕΤΕΥΞΗ
ΕΛΕΝΗ ΓΚΙΚΑ

elgika@pegasus.gr

«**Κ**αθένας δημιουργεί μια πραγματικότητα στα μέτρα της δικιάς του αλήθειας, για να μπορέσει να σωθεί», έλεγε κάποιος ήρωάς της σε ένα νεανικό μυθιστόρημα, το «Μικρό κλουβί». Σήμερα η Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου θα έλεγε «να νομίζει πως θα μπορέσει να σωθεί. Ε, γι' αυτό δεν γεμίζουμε τις λευκές κόλλες;» αναρωπείται και επαναφέρει στη ζωή μας για άλλη μια φορά ένα κομμάτι ιστορίας. Εκείνη των Μηδικών Πολέμων μέσα από το «Ξύλινο Τεί-

Στον Αλκαμένη του «Ξύλινου Τείχους» και στον «Αντίδωρο τον Λήμνιο» του Ηρόδοτου. Στους αόρατους «βαρβάρους» των ημερών μας και στην εξαγνιστική πίστη που αποτελεί ενδεχομένως το «ξύλινο τείχος» σήμερα. Στον «χρόνο τον διορισμένο» και στον άλλο που δηλώνει «ατελευτήτητα παρών». Στο υπερφυσικό που βιώνεις στη διαδικασία γραφής, στη «διαδικασία ζωής».

—«**Αν και ιστορικό μυθιστόρημα, λέω πως το έγραψα μυθικά. Ποια άλλα βιβλία σας γράψατε «μυθικά» κυρία Λαμπαδαρίδου, και τι σημαίνει αυτό για σας;**

—Η «μύηση» είναι μια λέξη που δεν ερμηνεύεται, βιώνεται

μύστης των φύλλων της ελιάς», λέει ο Ελύτης, πάει να πει, γνωρίζω ή μαντεύω το μυστικό «γίγνεσθαι» της δημιουργίας του φύλλου της ελιάς. Κάπως έτσι. Και, ναι, τα μυθιστορήματά μου τα γράφω «μυθικά» και διαισθητικά, όμως αυτό δεν ερμηνεύεται.

—**Με ποιο σκεπτικό επιλέξατε εκείνη ακριβώς την ιστορική περίοδο των Μηδικών πολέμων;**

—Ηταν η στιγμή που θεμελιώθηκε η έννοια του έθνους, το όμαιμον και το ομόγλωσσον, θεμελιώθηκε η έννοια της δημοκρατίας. Για πρώτη φορά είχαν ενώσει τις δυνάμεις τους τριάντα μία ελληνικές πόλεις γιατί κατά-

Η ΠΙΣΤΗ

—«Μόνο το ξύλινο τείχος θα σώσει εσάς και τα παιδιά σας...» Ποιο είναι «το ξύλινο τείχος» σήμερα;

—Δύσκολο να πεις. Τι θα μπορούσε να σώσει τον σημερινό άνθρωπο από τις εξαγγελίες μιας τρομοκρατικής τεχνολογίας και από την απειλή του αύριο. Στον σημερινό κόσμο οι πιο επικίνδυνοι «βάρβαροι» είναι αόρατοι. Όμως, μεταφορικά, να πούμε η πίστη; Και αν το πούμε, το θέμα που ανοίγει είναι τεράστιο. Μια πίστη καθαρή, εξαγνιστική, έξω από την εμπορευματοποίηση και την υποκρισία.

χος» της. Το ιστορικό μυθιστόρημα που γράφτηκε, όπως και όλα τα ιστορικά της μυθιστορήματα, «μυθικά».

Διότι «η κάθε στιγμή που ζούμε έχει θέα στο αθέατο. Αρκεί να τη ζεις σε όλες τις διαστάσεις της και όχι στα στενά πλαίσια του κατανόητού».

Το αποτέλεσμα, ένα ιστορικό μυθιστόρημα που είναι και σύγχρονο. Επειδή «ο μακρινός εκείνος κόσμος εμπεριέχει προφητικά ό,τι μεγαλύνει ή μαστίζει τον σύγχρονο κόσμο». Παρ' ότι «η Ιστορία δεν διδάσκει και ούτε τα λάθη της Ιστορίας. Μόνον η συνείδηση διδάσκει».

Παρ' όλα αυτά όμως «η ζωή, ο άνθρωπος, οι αγωνίες του, ο φόβος του θανάτου, το ιερό που σηματοδοτεί την ψυχή του, προπαντός το "ιερό", είναι πράγματα που δεν αλλάζουν και πολύ με την αλλαγή».

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου στη συζήτηση που ακολουθεί αναφέρεται στη μυθική αντίχνευση της αλήθειας και το ιστορικό μυθιστόρημα, στην πρώτη ιστορική «ύβριν» και στο τι σημαίνει «ύβρις» στις μέρες μας.

Στον σημερινό κόσμο οι πιο επικίνδυνοι «βάρβαροι» είναι αόρατοι

μόνο σε απολύτα προσωπική εμπειρία. Θα μπορούσα να πω ότι είναι μια εσωτερική άσκηση ή εσωτερική γνώση, η συμμετοχή στο αόρατο ή ορατό «γίγνεσθαι» των πραγμάτων. Θα μπορούσα να πω ακόμα ότι είναι η κατάκτηση της γνώσης του απόκρυφου, του μυστηριακού. Και όταν λέω πως γράφω τα μυθιστορήματά μου «μυθικά» ή και διαισθητικά, εννοώ την καταβύθιση μέσα μου, σε εκείνη την εσωτερική όραση ή διάραση. Είμαι «ο

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΕΣ

—**Είχατε εκπλήξεις αγγίζοντας «το αίνιγμα αυτής της κλειστής και αυστηρής πόλης, της μοναδικής σε μεγαλείο και σκληρή πειθαρχία»;**

—Ναι, ήταν εξαιρετικά δύσκολο να καταλάβω την αντίληψη και φιλοσοφία ζωής του Σπαρτιάτη, δύσκολο να εξηγήσω τις πράξεις του. Αυτή η σκληρή πειθαρχία, οι άτεγκτοι νόμοι, η ασκπετία στην καθημερινή τους ζωή, το ότι δεν μισούσαν ούτε τον εχθρό (τον σκότωναν από χρέος), το ότι δεν είχαν χρήματα γιατί δεν τα χρειαζόνταν, όλα αυτά και άπειρα άλλα μου ήταν δυσπρόσιτα, όμως αυτά τους έκαναν να μεγαλουργήσουν, να είναι μοναδικοί στην Ιστορία. Και εγώ έπρεπε να χτίσω το μυθιστόρημα με αυτή την αντίληψη ζωής, με αυτές τις αξίες που είχαν.

λαφάν πως μόνον ενωμένοι μπορούσαν να αντισταθούν στον κοινό εχθρό, τον «βάρβαρο». Αλλά το πιο σημαντικό ήταν ότι συνειδητοποίησαν για πρώτη φορά πως τους συνδέει ο τόπος, η κοινή γλώσσα, τα κοινά ιερά και προπαντός το ίδιο αίμα. Και κανείς δεν μπορεί να πει πως θα ήταν ο σημερινός κόσμος εάν, τότε, επικρατούσε ο περσικός ιμπεριαλισμός, με τα άπειρα πλούτη και το φρόνημα του δούλου. Ήταν η σύγκρουση δύο διαφορετικών πολιτισμών, δύο διαφορετικών κόσμων και επεκράτησαν οι ολίγοι ελεύθεροι.

—**Μιλήστε μας γι' αυτήν την «αντίληψη» του αρχαίου κόσμου, για τη «διαφορετικότητα» όπως την είπατε.**

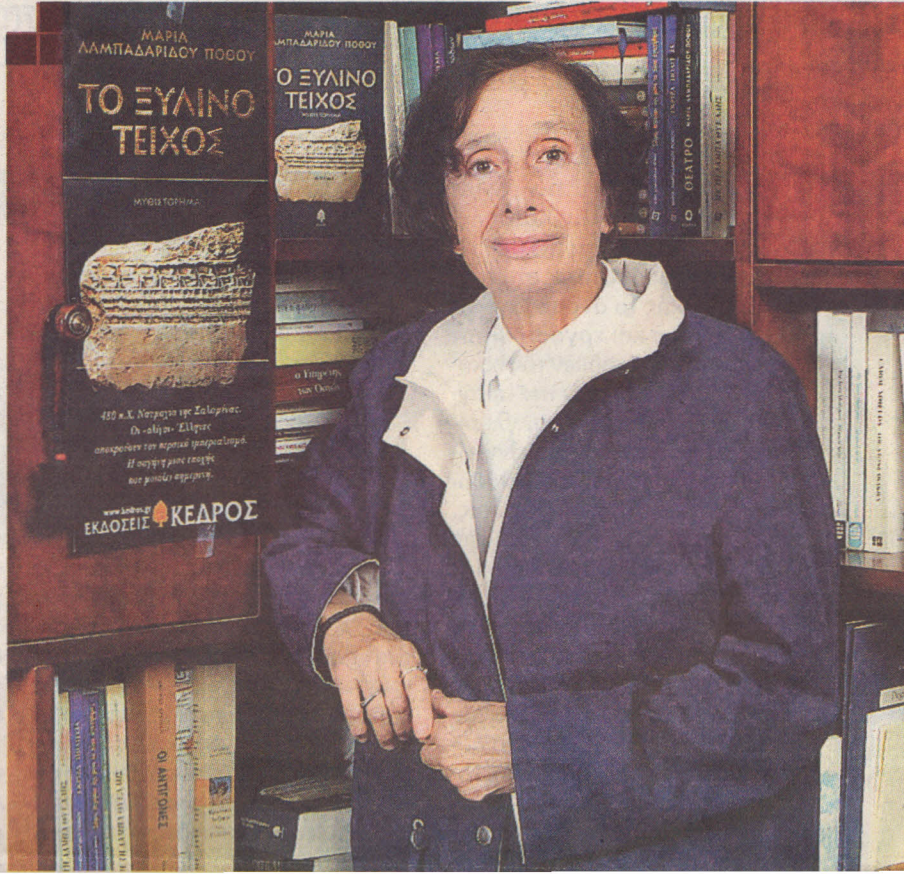
—Εκεί ήταν η μεγάλη δυσκολία. Τα ιστορικά γεγονότα δεν αρκούν για να στίσεις ένα μυθιστόρημα σαν το «Ξύλινο Τείχος». Πρέπει να γνωρίσεις την αντίληψη της ζωής τους, τη φιλοσοφία αυτής της αντίληψης, να γνωρίσεις τις σχέσεις που είχε ο άνθρωπος με τους θεούς του, με τη Νέκυια, τον Αδη, τη σχέση του με τον χρησμό, δηλαδή το υπέρλογο στοιχείο, το υπερφυσικό. Πρέπει να γνωρίσεις την ιερατική ιατρική του, που ήταν θαυμαστή, τον τρόπο που παρασκεύαζε το φαγητό του, τον μέλανα ζωμό ή το ψωμί από άλφιτα. Απέραντα μικρά πράγματα. Και άλλα πιο

διδάσκει, όχι η ιστορία

σημαντικά: Να μπεις στην ψυχή του, στους ιδιαίτερους φόβους του, στην ανάγκη του για ελευθερία ή για τρυφλότητα. Αυτά όλα ήταν η «διαφορετικότητα» που, όμως, είχε μια απέραντη σαγήνη, γιατί σε «μιούσε» στην λειτουργία ενός κόσμου χαμένου στα τρίςβαθα μιας συλλογικής μνήμης αλλά και μαγικά παρόντα, όπως είπα, στις μέρες μας.

—Και οι πηγές που χρησιμοποιήσατε;

—Ηταν πολλές και ελλιπείς. Τα περισσότερα έπρεπε να τα εικάζω, να τα προσεγγίζω διαισθητικά. Και επειδή ένας συγγραφέας, όταν γράφει ιστορικό μυθιστόρημα, πρέπει και να πάρει θέση έναντι της Ιστορίας, αυτό έκανε ακόμα πιο δύσκολη την έλλειψη ιστορικών πηγών. Ο Ηρόδοτος και ο Πλούταρχος ήταν οι βασικές πηγές μου. Όμως το πιο ζωντανό υλικό μου το πήρα από την τραγωδία του Αισχύλου «Πέρσες». Μια μικρή μόνο φράση του μου άνοιγε δρόμους να βαδίσω. Όπως ο στίχος του «θεόθεν γαρ

ΓΙΑ ΚΑΘΕΤΙ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ ΥΠΑΡΧΕΙ Ο «ΧΡΟΝΟΣ Ο ΔΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ»

— «Το «Ξύλινο Τείχος» άρχισε να γράφεται λίγο πριν από τον «Αγγελο της Στάχτης» και την «Εκτη Σφραγίδα», λέτε. Τι είναι εκείνο που σας έκανε να το τελειώσετε μετά; Υπάρχει ο χρόνος για κάθε βιβλίο; Θα μπορούσε «Το Ξύλινο τείχος» να είχε κυκλοφορήσει πριν απ' αυτά;

—Θα θυμηθώ μια φράση μου που αγαπούσα όταν έγραφα το «Πήραν την Πόλη, πήραν την». Ηταν για τον «χρόνο τον διορισμένο» από τις προφητείες και τα σημεία. Τώρα θα απαντήσω με την ίδια φράση: Για καθετί στη ζωή μας υπάρχει ο «χρόνος ο διορισμένος». Τίποτα δεν μπορείς να κάνεις πριν ή μετά. Λέει κάπου η Ουίνι στο «Ω, οι ωραίες μέρες» του Μπέκετ: «Είναι η στιγμή τώρα να το κάνεις αυτό, δεν ήταν πριν ούτε θα είναι μετά...» Οχι, δεν θα μπορούσε να γραφτεί πριν από τον «Αγγελο της Στάχτης» και πριν από την «Εκτη Σφραγίδα». Είναι απίστευτο το πόσο μας πλουτίζουν οι δρόμοι που πήραμε για να γράψουμε ένα μυθιστόρημα - ή, κάποιες φορές, και οι δρόμοι που πήραμε διαβάζοντας ένα καλό μυθιστόρημα. Κι εγώ αισθάνθηκα έτοιμη, ύστερα από τα δύο αυτά μυθιστορημάτα μου (προσθέτω και τον «Ιερό Ποταμό»), όπου κυριαρχούσε το υπερφυσικό στοιχείο, η μεταφυσική διάσταση της ζωής.

—Πέστε μας τι είναι για σας «Το Ξύλινο Τείχος»;

—Εχω πει πως το μυθιστόρημα αυτό το έγραψα για τη γη, για τον τόπο που ξεπουλιέται νόμιμα πια στους λογίων «βαρβάρους». Αυτό ήταν το βασικό μου κίνητρο. Η φράση του σαλαμινομάχου Αισχύλου «τούτη γαρ η γη ξύμμαχος κείνους πέλει» πονάει σήμερα, όταν σκεφτεί κανείς πως για εκείνον ο

«Και μια μοιρ εκρατιπεν», ειπε, ο,τι έγινε ήταν από τους θεούς και τη Μοίρα. Τόσο δυνατή ήταν η εξάρτηση του ανθρώπου από τη Μοίρα και τους θεούς του.

Σήμερα λέω, αν μπόρεσα να δώσω στα ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα το πραγματικό τους μέγεθος, όταν όλα γύρω τα σμικρύνουν και τα ευτελίζουν. Αν μπόρεσα να δώσω τη σημασία των αγώνων του, αγώνων της ευφυΐας και αγώνων του αίματος, για να κρατηθεί ελεύθερη τούτη η γη έως τις μέρες μας, τότε θα πω πως ο απέραντος μόχθος μου άξιζε τον κόπο. Γιατί το «Ξύλινο Τείχος» είναι ένα μυθιστόρημα απέραντου μόχθου.

—«Και μόνον η απόφαση εκείνων των "ολίγων" να αντικρούσουν την ύβρι του περσικού ιμπεριαλισμού δίνει το μέτρο της εποχής». Ποιοι «ολίγοι» και ποια ύβριν σήμερα;

—Την ύβριν της αλαζονείας και της εκμετάλλευσης των λαών. Οι «ολίγοι» είναι σχεδόν πάντα οι αθώοι και οι θυσιαζόμενοι, όμως όχι πάντα οι πτυημένοι.

—«Βρήκα έναν ίδιο μυστικισμό, μια βαθιά εξάρτηση των ανθρώπων από το υπερφυσικό, τον χρησμό ή την παρουσία των θεών που διαμόρφωναν τις αποφάσεις τους», γράφετε, κάτι που συναντήσατε και στο «Πήραν την Πόλη, πήραν την...» Γράφοντας λειτουργεί στη διαδικασία για σας

αυτό το υπερφυσικό;

—Όχι μόνο στη διαδικασία της γραφής. Θα έλεγα, πρώτα στη «διαδικασία» της ζωής. Το υπερφυσικό το βιώνεις πρώτα στην προσωπική σου ζωή. Ομως και αυτό το θέμα είναι τεράστιο.

Όταν έγραφα το βυζαντινό μυθιστόρημά μου «Πήραν την Πόλη, πήραν την», βρήκα μια αντίστοιχη εξάρτηση του ανθρώπου από το υπερφυσικό στοιχείο, το υπέρλογο ή θεϊκό, άπειρες προφητείες και σημάδια που επαληθεύτηκαν όλα ένα προς ένα τις τελευταίες ημέρες που έπεφε η Βασιλεύουσα. Η εξάρτηση του ανθρώπου από το υπερφυσικό είναι ίδια σε όλους τους καιρούς.

—«Ηθελα να σκοτωθώ μαχόμενος, να μην πάει χαμένη η ζωή μου...» λέει σε κάποιο σημείο ο Αριστόδημος στον γιο του Αλκίμαχο. Μόνο η δικαιομένη ζωή νικά τον χρόνο; Εχετε νιώσει εσείς ποτέ αυτό το περί «χαμένης ζωής»; Το γράψιμο είναι αυτό που δικαιώνει τη δική σας;

—«Καθένας δημιουργεί μια πραγματικότητα στα μέτρα της δικιάς του αλήθειας, για να μπορέσει να σωθεί», λέει κάποιος ήρωάς μου σε ένα νεανικό μυθιστόρημά μου, το «Μικρό Κλουβί». Σήμερα θα έλεγα: ...να νομίζει πως θα μπορέσει να σωθεί. Ε, γι' αυτό δεν γεμίζουμε τις λευκές κόλλες;

«Αγγίζεις τις νωπές πληγές όταν μιλάς για τις παλιές»

—«Πιστεύω πως το Ξύλινο Τείχος είναι ένα μυθιστόρημα σύγχρονο», γράφετε.

Τι είναι εκείνο που κάνει έναν συγγραφέα να αγγίζει σημερινές πληγές μέσα από παλιές ιστορίες; Ή ακόμα και καταφεύγοντας σε περιόδους ιστορικές;

—Είναι ένα μυθιστόρημα σύγχρονο με την έννοια ότι ο μακρινός εκείνος κόσμος εμπεριέχει προφητικά ό,τι μεγαλύνει ή μαστίζει τον σύγχρονο κόσμο. Αν δεχτούμε πως ο περσικός ιμπεριαλισμός ήταν η πρώτη ιστορική «ύβρις», βρίσκω πως είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να δει κανείς τι σημαίνει η «ύβρις» αυτή στις μέρες μας. Στις ιμπεριαλιστικές τάσεις του σημερινού κόσμου. Και σίγουρα αγγίζεις τις νωπές πληγές όταν μιλάς για τις παλιές. Όπως το είπα και άλλοτε, η Ιστορία δεν διδάσκει και ούτε τα λάθη της Ιστορίας. Μόνον η συνείδηση διδάσκει. Και ο πόνος του τόπου που οδηγεί στην ιστορική αυτογνωσία. Κι ύστερα, Ξέρετε, η ζωή, ο άνθρωπος, οι αγωνίες του, ο φόβος του θανάτου, το ιερό που σημαδεύει την ψυχή του, προπαντός το «ιερό», είναι πράγματα που δεν αλλάζουν και πολύ με την αλλαγή. Θέλω να πω, στο βάθος μένει ένας πυρήνας ανθρώπινος που είναι ο ίδιος σε όλους τους καιρούς. Και αυτό προσπάθησα να βρω, αυτό να δώσω. Το ανθρώπινο στοιχείο. Αυτό, ιδιαίτερα αυτό, πιστεύω πως κάνει το μυθιστόρημα «σύγχρονο».

τόπος ήταν ζωντανός, «σύμμαχος» στον αγώνα τους. Σήμερα ξεπουλιέται ή κακοποιείται μαζί με τις λιγοστές αξίες που μας απέμειναν, στο όνομα μιας ισοπεδωτικής παγκοσμιοποίησης που εξουσίασε την καθημερινότητά μας.

—Αλήθεια, τι σας λένε οι αναγνώστες σας για «Το Ξύλινο Τείχος»; Και πώς βγήκατε εσείς μετά από αυτό;

—Ναι, οι αναγνώστες μου μιλάνε για το βιβλίο. Νέα άτομα περισσότερο. Και καίρομαι γιατί γι' αυτούς το έγραψα, για τους νέους. Τώρα, πώς βγήκα εγώ μετά το «Ξύλινο Τείχος», δύσκολο να το περιγράψω. Από τη μια θα πω πως ήταν ένα μαγικό ταξίδι στον χρόνο και στη γη, κι από την άλλη πόσο με στοίχειωσε. Ήταν ένα απίστευτα δύσκολο έργο.